

Aldert en Saskia Lozeman: 15 jaar bioboeren in Frankrijk

Kaasmakerij moet keerpunt brengen

Aangetrokken door de lage grondprijzen trokken Aldert en Saskia Lozeman in 2002 naar Oost-Frankrijk, waar ze een bestaand biologisch bedrijf overnamen. Ze melken er tegen heel lage kosten, maar een vetpot is het nooit geweest. Nu de kaasmakerij van een hobby begint uit te groeien tot een volwaardige tak, komt daar verandering in, hopen ze.

In het glooiende heuvellandschap van de regio Doubs wemelt het van de pittoreske dorpjes met krakkemikkige bouwwerken en kerkjes met klokbellens. Daarbij vergeleken oogt de boerderij Ferme de la Motte, waar Aldert en Saskia Lozeman in november 2002 neerstreken, modern. Aldert zag thuis in Achterveld – midden in de Gelderse Vallei – weinig kans om het biologische melkveebedrijf verder uit te bouwen. Hij oriënteerde zich op het buitenland.

Dat dit courante biomelkveebedrijf met 40 Montbéliarde-melk- en kalfkoeien plus jongvee te koop stond, kwam het pasgetrouwde stel op huwelijksreis per toeval ter ore.

Inkruisen

De maatschap Lozeman 'semigreerde'; vader Frits kocht het bedrijf, Aldert huurde het. De bijbehorende 94 hectare kostten naar

Nederlandse begrippen maar een schijntje: met 2.000 à 2.500 euro per hectare ligt die een factor 20 lager dan in Nederland. In januari 2003 verhuisden ook 30 droogstaande koeien plus een eigen stier van Achterveld naar Mazerolles-le-Salin. Zuiver Fries-Hollands stamboekvee, decennialang gefokt door Frits Lozeman met eigen stieren. Met de zwarte koetjes kon Aldert prima overweg; de Montbéliardes zijn inmiddels bijna helemaal weggekruist. „In het begin

Ferme de la Motte in het glooiende Oost-Franse landschap.

Hier was vroeger een betonnen buitenuitloop. Die is overkapt en ingericht met ligboxen.

De voormalige hellingstal was te vlak, koeien liepen het stro niet goed naar beneden. Die is dus omgebouwd naar ligboxenstal.

hadden we erg veel last van het karakter”, vertelt hij. „De vorige eigenaar had veel stress en dat bracht hij over op de koeien. Het duurde echt jaren voordat die onrust uit de stal was verdwenen.”

De Montbéliardes gingen dus net als de FH’s onder de eigen stier. Elk jaar gaat er één eigen stier met de koeien mee naar buiten. Aan het einde van het seizoen gaat hij de diepvries in. Van de 50-koppige melkveestapel is de bloedvoering nu pakweg 50-50 MB/FH. Er lopen nog vijf van de oorspronkelijke Montbéliardes. Onder de 22 pinken zijn er nog een stuk of drie kruislingen, de rest is FH.

3.500 kilo per koe

De melkproductie ligt naar Nederlandse maatstaven – zelfs voor biologisch – schrikbarend laag: ruwweg 3.500 kilo per koe per jaar. Maar: dat wordt geproduceerd op basis van enkel weidegras en hooi, vertelt Aldert. En 1,5 kilo lokbrok in de melkstal. De productie zou van hem best 1.000 liter hoger mogen liggen. Maar met de grond waar hij op boert, is de voederwinning nog een behoorlijke uitdaging. Het is kleiige leem, met een laag organische-stofgehalte: typisch grond die snel óf te droog is, óf te nat.

„De afgelopen twee jaar was het echt klote”, zegt Aldert onomwonden. „Ik leverde krap 100.000 kilo melk per jaar.” In 2015 was de eerste snede goed, maar de zomer was heet en droog, waardoor de tweede snee zo’n beetje wegviel. De productie daalde en de voorraad los gestort hooi (opgeslagen in twee grote bakken van 900 kuub per stuk) zakte tot een kniehoog voorraadjie. Geluk bij een ongeluk was dat er dat najaar nog voldoende gras stond en dat de koeien tot in december buiten konden lopen. „En dat ik een voorjaarskalvende veestapel heb”, grijnst hij. „Ze staan in de winter droog en dus hoeft ik dan iets minder hard te voeren. Maar het voert wel met meer plezier als de koeien met schik aan het voerhek staan.”

2016 was juist weer veel te nat. Van april tot half juni was het constant aan het regenen,

vertelt hij. „De koeien stonden chagrijnig in de regen en ze vraten niet, ze vonden het gras niet lekker. Hooi dat je eind mei hoort te oogsten, zie je verpieteren... Pas eind juni hebben we weer wat kunnen maaien.”

Voorjaarskalvend

Aldert is vanaf 2012 de veestapel aan het omturnen van najaars- naar voorjaarskalvend. Koeien kalven dan net voor het weideseizoen af. Hun melkproductie loopt dan mee op met de grasgroei. „Een koe is een herkauwer, die moet op gras kunnen produceren”, aldus de biologische melkveehouder. In de praktijk valt dat nog niet helemaal mee. „Ik zát voorheen gemiddeld op 3,2 procent eiwit en 4 procent vet. Maar puur op vers gras, in april, mei en juni, zakt het eiwit naar 2,6 en het vetgehalte naar 3,5 procent. Dat had ik niet verwacht”, zegt hij. „Ik heb ook niet echt een idee waar dat aan ligt.”

Zijn productiekosten zijn dan wel laag, maar de opbrengsten ook. „We zijn op deze grond erg afhankelijk van het weer, van de seizoenen.” En krachtvoer aankopen? „Het simpelste biobrokje kost al 40 cent per kilo en ze geven er geen liter extra van. Ik heb het wel eens geprobeerd met een extra eiwitbrokje van 60 cent per kilo en dan een kilo per koe per dag, naast 3 kilo van het simpele biobrokje. Zag ik hé-le-maal niks van terug in volume of gehalten of wat dan ook.” Zelf krachtvoer telen heeft hij ook wel geprobeerd. Graan verbouwen en pletten, tritcale en erwten zaaien en gemengd oogsten. Het stro kon hij dan weer gebruiken als boxbedekking. „Ik heb wel eens 5,5 ton graan van een hectare gehaald, maar ook wel eens krap 100 kilo. Daar word ik dan toch een beetje verdrietig van”, grimast hij. Hij is er dus mee gestopt. „Het risico op misoogsten is bij de biologische graanteelt hier te groot.”

Verkaveling

Een andere complicerende factor is de verkaveling. Aldert beschikt over

een huiskavel van 65 hectare en een bedrijfsoppervlakte van 108 hectare in totaal. De overige 43 hectare is verdeeld over zes veldkavels, op afstanden variërend van 1 tot 11 kilometer van huis. „Als ik pakweg 30 hectare veldkavels zou kunnen omruilen voor 25 hectare dicht bij huis, zouden de koeien de hele winter door buiten kunnen lopen”, droomt hij. „Al is het dan maar 5 of 6 uur per dag, ze blijven veel beter op productie, ook al eten ze maar een klein beetje vers gras. Het scheelt bovendien mestuitrijden. En voerplekstress in de stal.”

De indeling van de stal zou Aldert graag willen aanpakken. Het bedrijfsgebouw dateert uit 1992, maar de stal is absoluut niet logisch ingedeeld en dat is hem van begin af aan al een doorn in het oog. „Er zitten geen logische looplijnen in, het is niet doordacht. Koeien kunnen nergens een rondje lopen, de drie mestgangen lopen allemaal dood. Aan het voerhek heb ik in principe 60 voerplekken, maar in feite worden er maar 30 van benut”, licht hij toe. De mestgang is daar maar 3,5 meter breed. „Als er ‘baaskoeien’ aan het voerhek staan, is er aan de achterkant nog 2 meter ruimte over. Ranglagere koeien durven daar niet goed achterlangs, die ‘doodlopende steeg’ in.” ►

Aldert Lozeman melkt sinds eind 2015 in een 2 x 10-stands swing-over melkstal van Klesan, die hij grotendeels zelf heeft gebouwd.

Met een soort kermisgrijper brengt Aldert losgestort hooi voor het voerhek.

Aan het voerhek is plek voor 60 koeien, maar veel koeien durven niet naar het achterste gedeelte van de 'doodlopende steeg'.

Een automatische mestschuif zit er niet in; uitschuiven doet Saskia elke morgen met de mini-shovel. Dat is nog een heel klusje met koeien achter hekken opsluiten in dan wel de ene, dan wel de andere mestgang. Goed opletten, want één niet goed afgesloten hek betekent dat de droge koeien zich gezellig onder hun melkgevende zusters gaan mengen.

Kalf bij de koe

Als biologische boer, met een afgeronde opleiding aan de biologisch-dynamische Warmonderhof op zak, is het streven van Aldert om zo veel mogelijk met de natuur mee te werken. Om die reden heeft hij in het voorjaar van 2016 geëxperimenteerd met kalveren bij de koe. Met de kalveren ging het súper, die groeiden heel hard en gezond op, vertelt hij. Met de koeien ging het ook best – totdat ze een week of vier, vijf in lactatie waren. Toen wilden ze de melk niet meer laten schieten. „Normaal doe ik drie à vier jaar met 50 milliliter oxytocine, maar dat voorjaar gingen er wel drie potjes in de week doorheen. Verschrikkelijk, ik ben er acuut mee gestopt.” Kalveren zijn wel landbouwhuisdieren, benadrukt hij. „Je moet het kalf-bij-de-koe-verhaal niet vermenselijken. Je moet zoeken naar een goede vorm van samenwerking met je vee.” Als 20-jarige raakte de Hollandse boerenzoon op stage in Zwitserland besmet met een

virus – dat van het kaasmaken. Zijn eigen kaasmakerij begon in 2005 met een verjaardagscadeau van Saskia: een klein kaaspersje voor 2 x 2,5 kilo kazen en een instructieboekje. „Zo ben ik begonnen, met vallen en opstaan. Maar onze Franse burens waren onder de indruk, dat geeft de burger moed”, grinnikt hij. Sinds 2011 heeft hij een kaastobbe van 900 liter, waarmee hij Goudse kazen maakt: gewone kaas en een scala aan kruidenkazen. Intussen pakte hij stapje voor stapje de kaasmakerij en de kaasopslag aan, om aan de eisen van de controle-organisatie te voldoen. Sinds december is zijn kaasmakerij helemaal goedgekeurd en heeft hij zijn eigen kaasstempels. Dat betekent dat hij zijn 10-kilo-kazen behalve via huisverkoop ook ‘officieel’ mag leveren aan winkeliers. Ze gaan naar twee biologische winkelketens in de buurt. Gemiddeld – van 3 maanden jong tot de oude kaas – brengen ze dan 11,50 euro per kilo op. „Dat levert me de dubbele melkprijs op, vergeleken met leveren aan de melkfabriek”, zegt hij. „Minus 2,50 euro aan productiekosten en de 4,50 euro die ik mezelf betaal voor de melk, hou ik netto 4,50 euro schone winst over.” De winst uit de kaastak wil hij de komende jaren gaan gebruiken om de stal aan te pakken en de indeling eindelijk naar de zin te maken. Hij wil binnen de bestaande stal een dubbele rij ligboxen en een extra

voergang creëren, zodat hij kan doorgroeien naar 75 koeien. Die wil hij dan in twee groepen kunnen houden: de koeien die (bijna) droog zijn binnen en de melkgevende koeien naar buiten. „Ik hóóp dit jaar 25.000 kilo melk te verkazen, een kwart van mijn totale productie. Weet je, ik had met de kaasmakerij ook best verder kunnen zijn. Maar ik heb ook nog een gezin met vier jonge kinderen, hè? Tegenwoordig gaat de jongste ook naar school. Nu begint het qua tijd weer ergens op te lijken”, lacht hij.

Kaasfabriek

De melk die niet in de kaasbak gaat, gaat naar een kleine melkfabriek in de buurt. De afgelopen jaren was de melkprijs stabiel tot licht stijgend: 43 euro in 2015, 45 euro in 2016. Over de eerste maanden van 2017 zit hij op 45,50 euro per 100 kilo. „Sinds een jaar of vier is onze melkprijs ook losgekoppeld van de gangbare”, vertelt Aldert. „We zagen die bui wel hangen.” Niettemin is het voor Aldert en Saskia financieel soms schrapen. Eigenlijk hebben ze in 2012 voor het laatst echt goed gedraaid, vertelt Aldert. De overschakeling naar een voorjaarskalvende veestapel en de lage gehalten op puur gras zijn daar mede debet aan. „Nu krijg ik soms 18 euro per 1.000 kilo melk korting, op basis van een te laag eiwitgehalte.”

Bedrijfsgegevens

Aldert (43) en Saskia (39) Lozeman trokken in 2002 naar het Oost-Franse dorpje Mazerolles-le-Salin, nabij Bésançon. Daar namen ze een bestaand biologisch melkveebedrijf over met 40 streekeigen Montbéliarde-koeien plus jongvee en een huiskavel van 65 hectare en 29 hectare op afstand. Tegenwoordig omvat het bedrijf in totaal 108 hectare. De 50 melkkoeien zijn voor het merendeel kruislingen Fries-Hollands x Montbéliarde. Aldert is de zoon van Frits Lozeman, een van de ‘harde kern’ van FH-fokkers. Hij gebruikt elk jaar één eigen FH-stier. „Nu ik met een swing-over melk, wil ik een stier die iets meer breedte in de achterhand vererft, omdat ik ze nu tussen de achterbenen door moet aansluiten.”

In de loop der jaren is de hobbykaasmakerij uitgebouwd tot een tweede tak. Sinds kort heeft Aldert zijn eigen ‘Ferme de la Motte’-kaasstempels en mag hij zijn kazen officieel leveren aan winkeliers. Sinds vorig jaar houdt hij ook alle kalveren aan: de stiertjes worden afgemest tot een gewicht van 140 kilo. Dat levert 100 kilo vlees op, à 14 euro per kilo. Daar gaan dan 65 euro slachtkosten per kalf van af. „Als je je uren niet rekent, kan dat best uit”, lacht hij. Bijkomend voordeel: de wei van de kaasmakerij gaat naar de kalveren. De koeien zelf geven niet bar veel. Op de kleiige leemgrond is de Nederlands-Franse boer zeer afhankelijk van de weersomstandigheden: het is snel te nat of te

De jongste kalveren in het strohok. Op de achtergrond de eigen FH-stier, die alle inseminaties verzorgt.

De kazen hebben een natuurlijke korst en moeten regelmatig worden gepoetst met een scheutje azijnwater.

Ondertussen heeft hij ook nog geïnvesteerd in een nieuwe melkstal. De 2 x 3 open tandem heeft hij in februari 2015 (toen alle koeien droog stonden) eigenhandig omgebouwd naar een 2 x 10 swing-over van Klesan. Het project is nog steeds niet helemaal klaar. „De voerbakken hangen er al, er moet nog een doseerbak komen en pijpen en vijzels naar elke voerbak. Alles zelf knutselen hè, om de kosten laag te houden.” Aldert wil luzernebrok gaan voeren als lokbrok. De koeien komen nu niet vlot genoeg de melkstal in – ook omdat er weinig ‘melkdruk’ achter zit – en ze moeten een redelijk scherpe draai maken. „In de oude 2 x 3 schoot het niet echt op, maar tegenwoordig gaat het nog niet veel sneller, haha.”

Kavelpad

Daarbij heeft hij het zo af en toe ook behoorlijk te stellen met het celgetal. „Vooraf onder de oudmelkte koeien loopt het soms heel hoog op. Echte mastitiskoeien heb ik hooguit een keer of zes per jaar, maar er lopen er ook een paar tussen die wel een aureusbesmetting hebben, maar geen uierontsteking. En soms heb je koeien waar je niks aan het uier ziet, die plotseling naar de 15.000 schieten en dan je hele tank verzieken.” Wat de oorzaak kan zijn? „Misschien toch een mineralentekort”, oppert hij. „Ik voer eigenlijk alleen maar zout bij.”

Nog een verbeterpuntje: het kavelpad. Als zijn koeien naar het achterste perceel moeten, is het ongeveer een kilometer lopen. Zonder verharding is dat niet te doen, want als het regent, verandert het koepad in een zompig modderbad en is hij een uur langer bezig met melken om de koeien schoon te krijgen. Hij heeft het pad daarom een tijd geleden al verhard met gebroken puin. Gratis verharding, maar de grove stenen zijn voor de koeienklauwen natuurlijk niet ideaal. Achter op het erf liggen al bulten klaar met gebroken puin, dat nog verder vergruisd moet worden. Die toplaag zal een aanzienlijke verbetering brengen, hoopt Aldert. Tot die tijd vermaken de vier zoontjes zich heerlijk in de puinduinen. Sinds 2014 weidt hij de koeien in principe dagelijks om. „Ze lopen maximaal twee dagen in een perceel. Dan houd ik het land in de droge perioden makkelijker groen”, is zijn ervaring. „Het gras blijft vitaler en als het dan weer regent, wordt de groei meteen hervat. Bij collega’s zie ik dat het gras na een droogte twee weken nodig heeft om te herstellen.”

Een dagreis ver

Aldert en Saskia wonen in het dorpje Mazerolles-le-Salin, vlak bij de grote stad Bézançon. Ze komen allebei uit Achterveld en ze wilden bewust niet verder weg zitten

dan één dagreis. Aldert: „Ik ben achteraf erg blij dat we hier terecht zijn gekomen, in het levendige gedeelte van Frankrijk. De consumenten zijn hier minder vervreemd van de landbouw. Ik mest tegenwoordig alle stierkalveren zelf af en ik verkoop ook vleespakketten. Daar kan ik gerust nog een homp vlees in stoppen – de Fransen hier weten zelf prima wat het is en hoe ze het klaar kunnen maken.” Aldert en Saskia houden van het directe contact met de klanten, via hun winkel aan huis en via de biologische keten, waarin ze als leveranciers zelf ook een dagdeel in de week in de winkel moeten meewerken. Aldert: „Veel gangbare boeren zitten vast aan een grote afnemer, ze worden geleefd door de grote ketens, de zuivelverwerkers, de voerfabrieken. En niet te vergeten de Bayers en de Monsanto’s. De boeren zitten vast in een ratrace van steeds hogere kosten en lagere marges en alles wat ze verdienen, gaat naar die grote concerns, die profiteren daarvan. Als je je daar niet los van maakt, moet je mee in die ratrace. Daarom probeer ik zo veel mogelijk zelfvoorzienend te zijn. Ik onttrek me steeds meer aan het grootkapitaal, regel mijn eigen afzet. De klanten waarderen hier voedsel waarvan ze weten waar het vandaan komt. Je steunt bovendien de lokale winkeliers, dat houdt het platteland leefbaar. En ik word als ondernemer vrijer om te boeren zoals ik het graag wil.” ■

droog. Op een basis van enkel gras en hooi (zonder krachtvoer) geven ze gemiddeld 3.500 kilo melk per jaar, met momenteel 3,54 vet en 3,26 eiwit. De melk gaat naar de naburige kaasfabriek en levert ongeveer 45 cent per kilo op. Maar als hij zijn eigen melk verwerkt tot kaas, is de opbrengst het dubbele. Het plan is nu om de komende jaren de kaasproductie flink op te schroeven en met de winst de onhandig ingedeelde stal eindelijk eens voor elkaar te maken. Aldert en Saskia hebben vier zonen: Roald (2005), Evan (2007), Mattis (2010) en Aymard (2012). Of er een opvolger tussen zit? „Dat zien we over tien jaar wel”, lacht hij.

